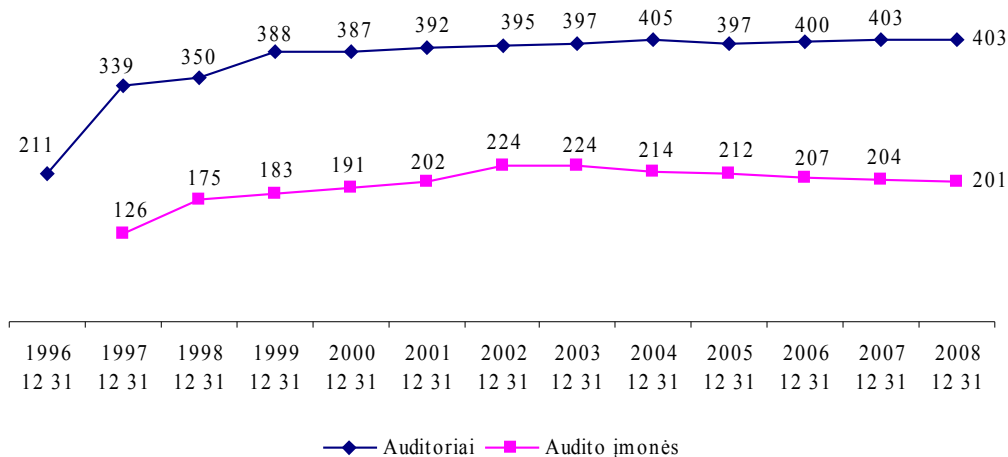


AUDITO RINKOS APŽVALGA

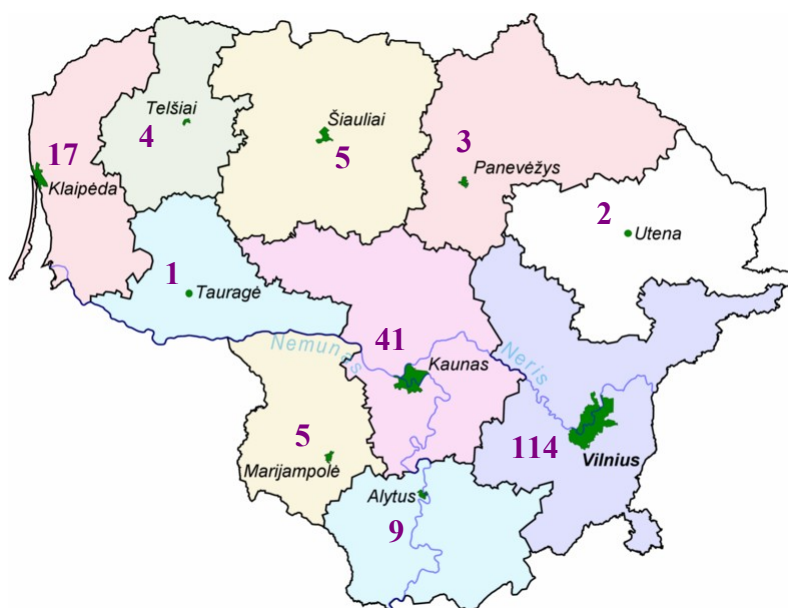
2008 m. gruodžio 31 d.

Lietuvoje auditoriaus vardą suteikiančių teisę atlikti finansinių ataskaitų auditą (toliau – auditas), turi 403 atestuoti auditoriai (toliau – auditorius) ir visi jie yra Lietuvos auditorių rūmų nariais; o į audito įmonių sąrašą įrašyta 201 įmonė (toliau – audito įmonė) ir visos šios įmonės yra registruotos Lietuvoje. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu auditą auditorius gali atlikti tik jeigu jis yra: individualios audito įmonės savininkas (13 proc. visų auditorių), tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys (2 proc.) arba dirba audito įmonėje (52 proc.). Lyginant su ankstesniais metais auditorių skaičius nepakito padidėjo, o audito įmonių – sumažėjo (1 pav.).



1 pav. Auditorių ir audito įmonių skaičius

Daugiausiai audito įmonių yra įkurtų didžiuosiuose Lietuvos miestuose: Vilniuje – 112, Kaune – 40 ir Klaipėdoje – 13. Tuo tarpu kituose šalies miestuose įkurtos tik 36 audito įmonės. Lyginant pagal apskritis taip pat daugiausiai audito įmonių yra įkurtų Vilniaus (57 proc. visų audito įmonių), Kauno (20 proc.) ir Klaipėdos (8 proc.) apskrityse (2 pav.).



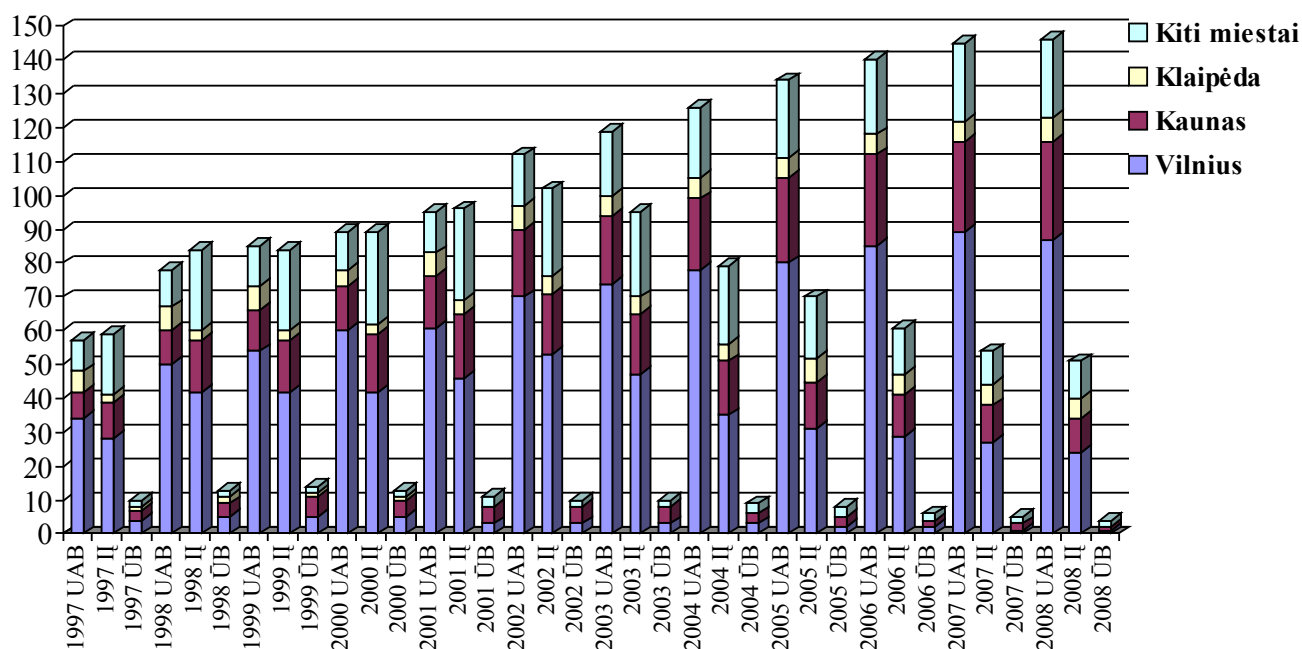
2 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal apskritis

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu audito įmonės gali būti šių teisinių formų: individualios įmonės (toliau – IĮ), tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos (toliau kartu – ŪB) bei uždarnosios akcinės bendrovės (toliau – UAB). Audito įmonių skaičius pagal teises formas per visą audito įmonių veiklos laikotarpį keitėsi nevienodai (3 pav.):

- UAB skaičius nuolat didėjo ir dabar sudaro 73 proc. visų audito įmonių skaičiuje (1997 m. sudarė 45 proc.);

- IĮ skaičius didėjo tik iki 2002 m., vėliau pradėjo mažėti ir dabar sudaro 25 proc. visų audito įmonių skaičiuje (1997 m. sudarė 47 proc.);

- ŪB skaičius didėjo tik iki 1999 m., vėliau pradėjo mažėti ir dabar beliko vos 4 audito tikrosios ūkinės bendrijos ir nei vienos audito komanditinės ūkinės bendrijos.

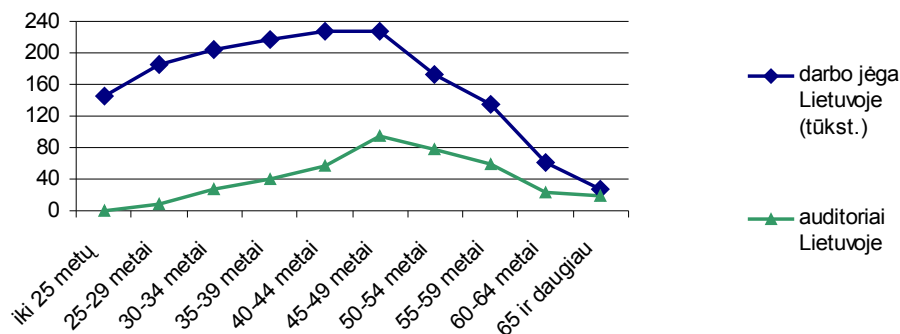


3 pav. Audito įmonių skaičius pagal teises formas ir miestus

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu asmuo, prieš gaunant auditoriaus vardą, turi:

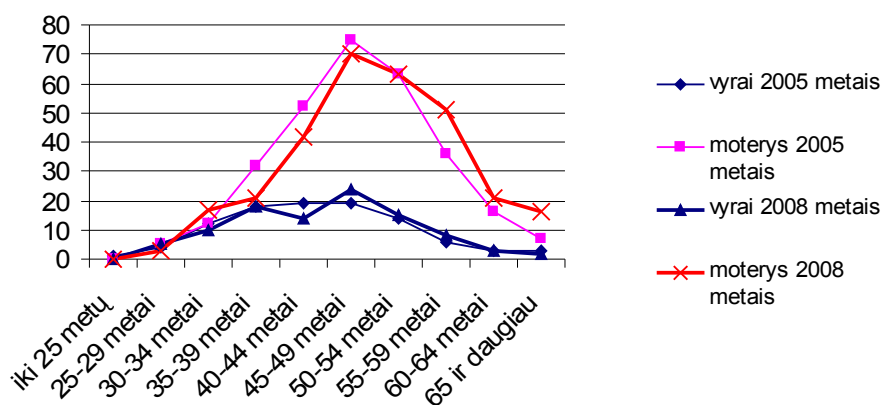
- įgyti aukštąjį universitetinį išsilavinimą;
- ne trumpiau kaip 3 metus dirbti audito įmonėje auditoriaus padėjėju;
- išlaikyti kvalifikacinius auditoriaus egzaminus;
- atitikti kitus Lietuvos Respublikos audito įstatymo keliamus reikalavimus.

Dėl šių privalomų procedūrų auditoriaus profesijos asmenys yra vyresni lyginant su visos šalies dirbančiais (4 pav.).



4 pav. Auditorių ir Lietuvos darbo jėgos¹ pasiskirstymas pagal amžių grupes

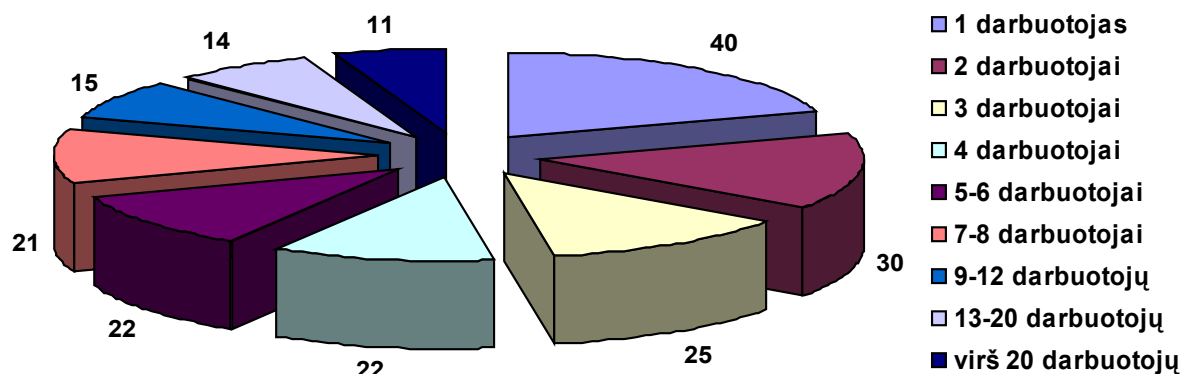
Vidutinis auditorių amžius yra 48,3 metai, tačiau auditoriai vyrai yra šiek tiek jaunesni, jų vidutinis amžius yra 44,7 metai, kai auditorių moterų – 49,5 metai. Per paskutinius trejus metus auditorių amžiaus vidurkis padidėjo beveik 2 metais, nes 2005 metais amžiaus vidurkis buvo: 43,4 metai auditorių vyrų, 47,5 metai auditorių moterų ir 46,5 metai visų auditorių (5 pav.).



5 pav. Auditorių vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal amžių grupes

Auditorių tarpe didžiąją daugumą sudaro auditorės moterys, kurių yra tris kartus daugiau nei vyrų, atitinkamai 304 ir 99. Daugumoje audito įmonių dirba tik po vieną auditorių. Laikotarpyje nuo 2007 m. birželio 1 d. iki 2008 m. gegužės 31 d. (toliau – ataskaitinis laikotarpis) po vieną auditorių dirbo 146 iš 200 audito įmonių, po du – 30 audito įmonių, po tris – 16 audito įmonių, po keturis ir daugiau – 8 audito įmonėse. Ataskaitiniu laikotarpiu vidutiniškai audito įmonėse dirbo po 8,0 darbuotojus, palyginimui su laikotarpiu nuo 2006 m. birželio 1 d. iki 2007 m. gegužės 31 d. (toliau – praėjęs laikotarpis) vidutiniškai audito įmonėse dirbo po 7,3 darbuotojus (6 pav.).

¹ Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. duomenimis



6 pav. Ataskaitiniu laikotarpiu audito įmonių skaičius pagal darbuotojų skaičių

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu auditas turi būti atliekamas:

- viešojo intereso įmonėse (t. y. akcinėse bendrovėse, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamose rinkose, bankuose ir Centrinėje kredito unijoje, finansų maklerio įmonėse, investicinėse kintamojo kapitalo bendrovėse ir uždaro tipo investicinėse bendrovėse, kurių turto valdymas neperduotas valdymo įmonei, kolektyvinio investavimo subjektų ar pensijų fondų valdymo įmonėse, draudimo įmonėse ir perdraudimo įmonėse, Lietuvos centriniame vertybinių popierių depozitoriume ir Vilniaus vertybinių popierių biržoje);

- valstybės ir savivaldybės įmonėse;

- akcinėse bendrovėse;

- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kooperatinėse bendrovėse (kooperatyvuose), tikrosiose ūkinėse bendrijose ir komandinėse ūkinėse bendrijose, kuriose visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės, jeigu jų ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija šiuos dydžius: pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 12 mln. litų, balanse nurodyto turto vertė – 6 mln. litų, vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 50;

- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kuriose akcininkė yra valstybė ar savivaldybė.

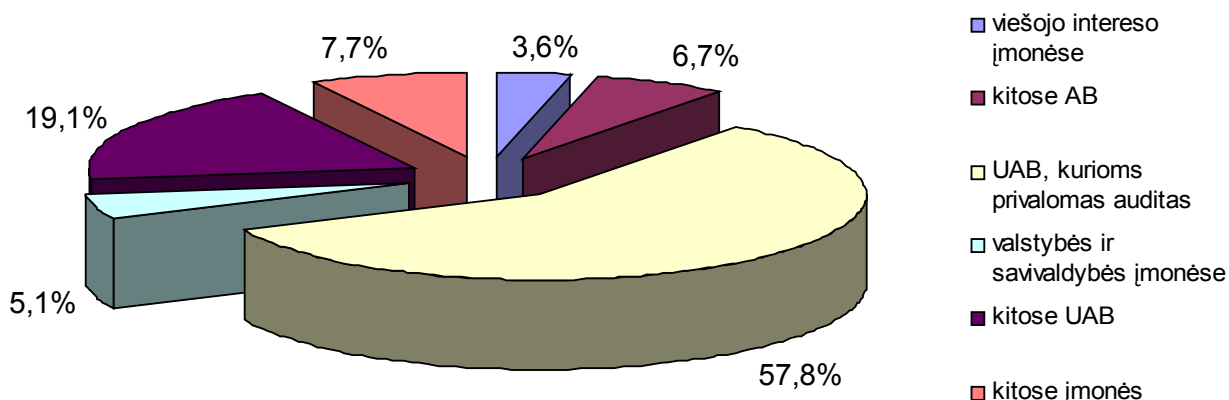
Auditas gali būti atliekamas ir kitose įmonėse jei tai numatyta kituose įstatymuose ar įmonių įstatuose, taip pat kitais pagrindais. Ataskaitiniu laikotarpiu Lietuvoje atlikti 3902 metiniai auditai (1 lentelė) bei 4314 kitokie patikrinimai (tame tarpe 3051 Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektų patikrinimai). Ataskaitiniu laikotarpiu, palyginus su praėjusiu laikotarpiu, atliktų metinių auditų skaičius padidėjo 14 proc. Šį padidėjimą labiausiai įtakojo uždarosiose akcinėse bendrovėse, kurioms privalomas auditas, atliktų metinių auditų skaičiaus padidėjimas (23 proc.).

Atliktų metinių auditų skaičius, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audituojamų įmonių formas (ataskaitiniu laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

Ataskaitiniu laikotarpiu	1 auditorius	2 auditoriai	3 ir daugiau auditorių	Iš viso (be 4 didžiausių)		Didysis audito įmonių ketvertas*		Iš viso	Praėjusiu laikotarpiu	Pokytis
Viešojo intereso įmonėse	3	11	11	25	18%	115	82%	140	142	-1%
Kitose AB	108	45	52	205	79%	56	21%	261	261	0%
UAB, kurioms privalomas auditas	761	377	567	1705	76%	550	24%	2255	1833	23%
Valstybės ir savivaldybės įmonėse	70	90	26	186	94%	12	6%	198	175	13%
Kitose UAB	286	179	186	651	87%	95	13%	746	742	1%
Kitose įmonės	123	71	52	246	81%	56	19%	302	269	12%
Iš viso:	1351	773	894	3018	77%	884	23%	3902	3422	14%
Praėjusiu laikotarpiu	1245	637	780	2662	78%	760	22%	3422		
Pokytis	9%	21%	15%	13%		16%		14%		

* t. y. UAB „DELOITTE LIETUVA“, UAB „ERNST & YOUNG BALTIC“, UAB „KPMG Baltics“ ir UAB „PricewaterhouseCoopers“

Daugiausiai, kaip ir anksčiau, metinių auditų yra atliekama uždarosiose akcinėse bendrovėse, kurioms privalomas auditas, tai sudaro 57,8 proc. visų atliktų metinių auditų (7 pav.).



7 pav. Ataskaitiniu laikotarpiu atliktų metinių auditų pasiskirstymas

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu audito tikslas yra nustatyti ar:

- finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais teisingai parodo audituojamos įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal teisės aktus, reglamentuojančius buhalterinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą;
- metiniame pranešime arba įmonės veiklos ataskaitoje pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų duomenis.

Auditorių pareikštos nuomonių pasiskirstymas per paskutinius metus yra panašus – dviem iš trijų atvejų pareiškama besąlyginė nuomonė (2 lentelė).

Auditorių pareikštų nuomonių pasiskirstymas, proc.

	Ataskaitiniu laikotarpiu	Praėjusiu laikotarpiu
Besąlyginė be dalyko pabrėžimo pastraipos	64,5	63,0
Besąlyginė su dalyko pabrėžimo pastraipa	7,2	7,4
Sąlyginė	27,7	29,1
Neigiama	0,3	0,2
Atsisakyta pareikšti	0,3	0,3

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu audito įmonės turi teisę:

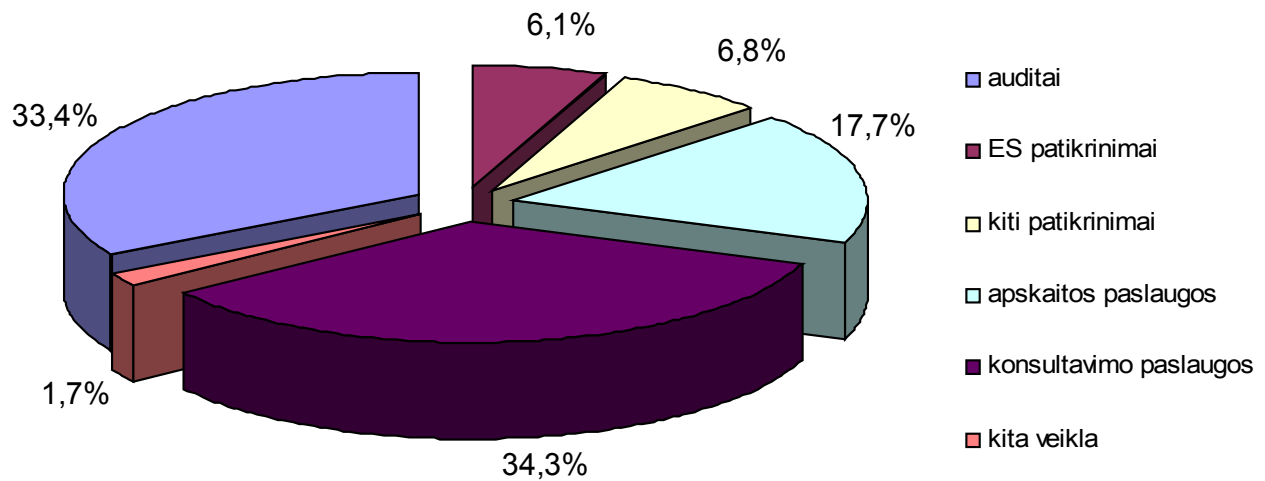
- atlikti auditą;
- teikti užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas, tame tarpe Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektų patikrinimai (toliau – ES patikrinimai);
- verstis kita veikla.

Audito įmonės ataskaitiniu laikotarpiu gavo 202,5 mln. litų pajamų, t. y. 27 proc. daugiau pajamų lyginant su praėjusiu laikotarpiu (3 lentelė).

Audito įmonių pajamos, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audito įmonių veiklas, mln. litų (ataskaitiniu laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

Ataskaitiniu laikotarpiu	1 auditorius	2 auditoriai	3 ir daugiau auditorių	Iš viso (be 4 didžiausių)		Didysis audito įmonių ketvertas		Iš viso	Praėjusiu laikotarpiu	Pokytis
Auditas (įsk. tarpinį ir konsoliduotą)	12,3	7,1	10,7	30,1	44%	37,6	56%	67,7	58,6	16%
ES patikrinimai	4,9	2,9	4,0	11,8	96%	0,5	4%	12,3	8,5	45%
Kiti patikrinimai	1,7	1,2	1,3	4,2	30%	9,6	70%	13,8	13,8	0%
Apskaitos paslaugos	17,9	5,7	6,7	30,3	85%	5,5	15%	35,8	29,2	23%
Konsultavimo paslaugos	3,7	1,1	1,7	6,5	9%	63,0	91%	69,5	44,8	55%
Kita veikla	0,9	1,9	0,5	3,3	97%	0,1	3%	3,4	4,3	-21%
Iš viso:	41,4	19,9	24,9	86,2	43%	116,3	57%	202,5	159,2	27%
Praėjusiu laikotarpiu	36,2	15,4	19,2	70,8	44%	88,4	56%	159,2		
Pokytis	14%	29%	30%	22%		32%		27%		

Nors audito įmonių pajamos iš audito veiklos ataskaitiniu laikotarpiu padidėjo 16 proc., tačiau jos mažėja bendroje pajamų struktūroje (33,4 proc. visų audito įmonių pajamų). Reikšmingą dalį audito įmonių pajamų struktūroje taip pat užima pajamos iš konsultavimo paslaugų – 34,3 proc. ir pajamos už apskaitos tvarkymo paslaugas – 17,7 proc. Tuo tarpu kitos pajamos tesudaro 14,6 proc. visų audito įmonių pajamų (8 pav.).



8 pav. Ataskaitiniu laikotarpiu audito įmonių pajamų struktūra

Ataskaitiniu laikotarpiu audito įmonių pajamos tiek iš audito, tiek iš kitos veiklos labiausiai padidėjo didžiajame audito įmonių ketverte (bendras padidėjimas siekė 42 proc.). Pajamos iš audito veiklos didėjo 66 proc. visų audito įmonių, pajamos iš kitos veiklos didėjo 72 proc. visų audito įmonių, o bendros pajamos didėjo 80 proc. visų audito įmonių (4 lentelė). Vis tik ataskaitiniu laikotarpiu net 19 audito įmonių audito paslaugų visai neteikė.

4

lentelė

Audito įmonių* pajamų pokytis, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių (ataskaitiniu laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

	Padidėjo, proc.			Padidėjo / sumažėjo, įmonių skaičius		
	Auditas	Visa kita veikla	Iš viso	Auditas	Visa kita veikla	Iš viso
Audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius	21%	19%	19%	91 / 39	97 / 42	111 / 32
Audito įmonės, kuriose dirba 2 auditoriai	10%	26%	19%	20 / 9	24 / 6	24 / 6
Audito įmonės, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių	27%	41%	34%	16 / 4	19 / 1	20 / -
Didysis audito įmonių ketvertas	31%	47%	42%	4 / -	4 / -	4 / -

* į skaičiavimus įtrauktos tik tos audito įmonės, kurios veikė 2008-05-31

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu ne mažiau kaip $\frac{3}{4}$ audito įmonės nuosavybės turi priklausyti Lietuvos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės auditoriams, Lietuvos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės audito įmonėms.

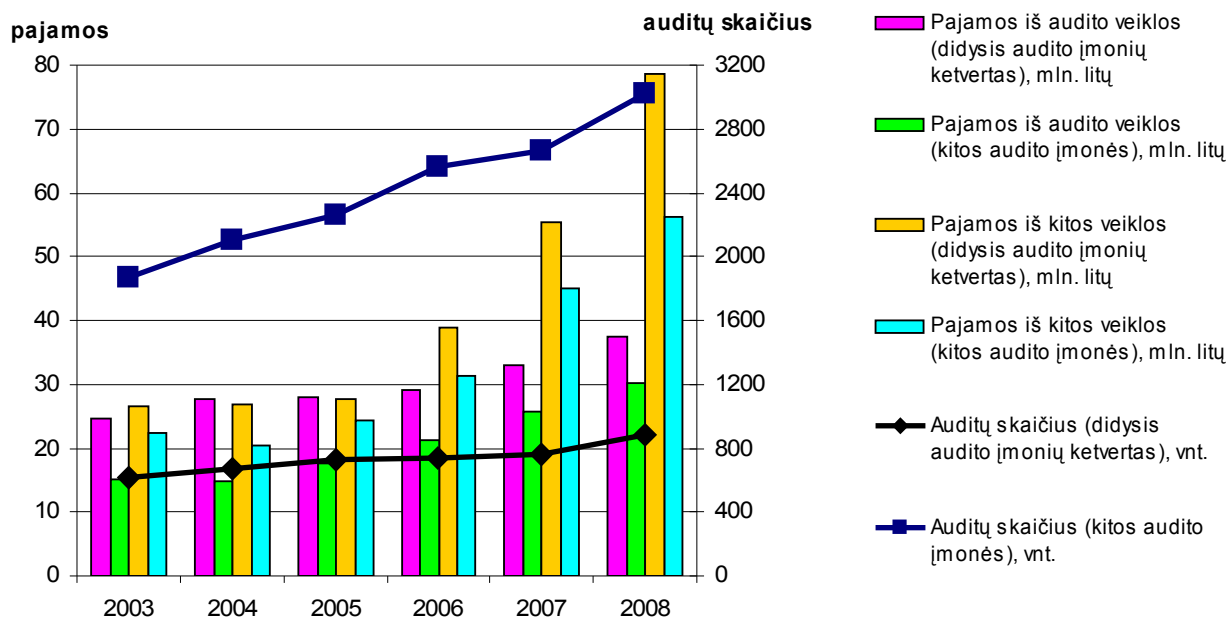
Ataskaitiniu laikotarpiu daugiausiai pajamų uždirbo audito įmonės priklausančios Lietuvos auditoriams, tačiau kitų Europos Sąjungos valstybių narių asmenims tenka 38,2 proc. audito įmonių uždirbtų pajamų dalis, o vertinant vien audito veiklos pajamas – net 47,9 proc. (5 lentelė).

lentelė

**Audito įmonių gautų pajamų pasiskirstymas, pagal audito įmonių dalyvius, proc.
(ataskaitiniu laikotarpiu)**

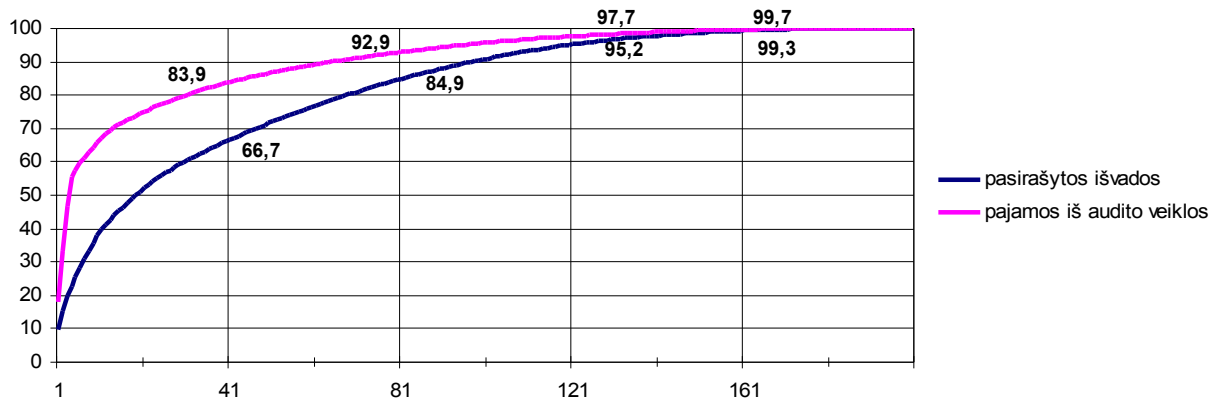
	Auditas	Visa kita veikla	Iš viso
Lietuvos auditoriai	50,4%	65,3%	60,3%
Kitų Europos Sąjungos valstybių narių asmenys	47,9%	33,3%	38,2%
Kiti asmenys	1,7%	1,4%	1,5%

Audito įmonių pajamos ir atliekamų auditų skaičius per paskutinius šešerius metus tik didėjo – padidėjimas atitinkamai 2,3 ir 1,5 karto (9 pav.). Didžiojo audito įmonių ketverto ir kitų audito įmonių atliekamų auditų skaičius skiriasi daugiau kaip tris kartus, ir šis santykis buvo panašus per paskutinius šešerius metus. Tačiau pajamų iš audito veiklos vis dar gauna daugiau didysis audito įmonių ketvertas, nors ir pastebimas ženklus kitų audito įmonių pajamų iš audito veiklos didėjimas (padidėjimas atitinkamai 1,5 ir 2 kartus). Jeigu prieš šešerius metus audito įmonių gaunamos pajamos iš audito veiklos ir kitos veiklos nelabai skyrėsi, tai ataskaitiniu laikotarpiu skiriasi daugiau kaip 2 kartus (didžiojo audito įmonių ketverto pajamos iš kitos veiklos per paskutinius šešerius metus padidėjo 3 kartus, kitų audito įmonių – 2,5 karto).



9 pav. Pajamų ir auditų skaičiaus palyginimas ataskaitiniu ir praėjusiais laikotarpiais

Nors pajamos iš audito veiklos auga ir mažose audito įmonėse, tačiau ataskaitiniu laikotarpiu audito rinkos koncentracija vis dar didelė: 20 proc. audito įmonių išleidžia 66,7 proc. (praėjusiu laikotarpiu buvo 67,3 proc.) visų metinių auditoriaus išvadų bei gauna 83,9 proc. (praėjusiu laikotarpiu buvo 85,2 proc.) visų pajamų iš audito veiklos (10 pav.).



10 pav. Ataskaitiniu laikotarpiu audito rinkos koncentracija

Ataskaitiniu laikotarpiu audito atlikimui buvo skiriama 581 tūkst. valandų, t. y. vidutiniškai 149 val. vienam auditui. Audito įmonių pajamų iš audito veiklos padidėjimą – 16 proc., daugiausiai įtakoją atliekamų auditų skaičiaus padidėjimas – 14 proc., nes audito kaina didėjo nežymiai – 4 proc. (6 lentelė). Taip pat praktiškai nepakito audito atlikimo valandinis įkainis: visų audito įmonių – 112 litai/val. (praėjusiu laikotarpiu buvo 109 litai/val.), vertinant be didžiojo audito įmonių ketverto – 79 litai/val. (praėjusiu laikotarpiu buvo 80 litų/val.).

6 lentelė

Audito įmonių ištekliai, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių (ataskaitiniu laikotarpiu)

	Vienam auditui skiriamas laikas, val.	Po-kytis, proc.	Vieno audito kaina, litai	Po-kytis, proc.	Vienam darbuotojui tenkanti audito įmonės pajamų dalis per mėnesį, litai	Po-kytis, proc.
Audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius	108	1,9	8711	8,9	6051	18,5
Audito įmonės, kuriose dirba 2 auditoriai	133	11,8	8786	4,2	5675	15,7
Audito įmonės, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių	129	-3,7	11334	-2,5	8092	13,2
Didysis audito įmonių ketvertas	247	-4,3	41134	3,1	20072	13,0
Iš viso:	149	-	16672	4,3	10537	18,4

Priklausomai nuo audituojamos įmonės formos, ataskaitiniu laikotarpiu vienam auditui vidutiniškai buvo skiriama:

- viešojo intereso įmonėse – 359 val./auditui (skiriasi nuo 18 iki 1072 val./auditui);
- kitose akcinėse bendrovėse – 183 (nuo 16 iki 471);
- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kurioms privalomas auditas – 155 (nuo 40 iki 485);
- valstybės ir savivaldybės įmonėse – 132 (nuo 30 iki 780);
- kitose uždarosiose akcinėse bendrovėse – 111 (nuo 23 iki 244);
- kitose įmonėse – 83 (nuo 18 iki 390).